

Р.П. МЕЛЬНИК¹, О.Ф. САДОВА², І.І. МОЙСІЄНКО¹

¹Херсонський державний університет, кафедра ботаніки
вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73000, Україна
melruslana@yandex.ru
moysiyenko@ia.ua

²НПП «Олешківські піски»
вул. Університетська, 136А, м. Херсон, 73036, Україна
sadova.npp@gmail.com

БІОТОПИ ПРИРОДООХОРОННОГО НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ВІДДІЛЕННЯ «БУРКУТИ» НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «ОЛЕШКІВСЬКІ ПІСКИ»

Melnyk R.P.¹, Sadova O.F.², Moysiyenko I.I.¹ **Habitats of Burkuty Reserve Area of Oleshkivski Pisky National Nature Park.** Ukr. Bot. J., 2016, 73(4): 361–366.

¹Kherson State University
27, University Str., Kherson, 73000, Ukraine

²NNP Oleshkivski Pisky
136A, University Str., Kherson, 73038, Ukraine

Abstract. Based on our own research and analysis of the data published by other researchers, a classification of habitats of Burkuty Reserve Area of Oleshkivski Pisky National Nature Park is given. This area is situated within Chalbaska arena of the Lower Dnieper sands and occupies 1240.2 ha (15.5% of the Park territory). Natural and semi-natural vegetation of Burkuty Reserve Area is represented by aquatic, coastal aquatic, meadow, steppe, shrub and forest communities. The article presents the classification of habitats on the investigated territory in accordance with the EUNIS classification scheme. Names of the habitats were adapted to the Ukrainian language. For each biotope vegetation characteristics are provided. Since EUNIS database does not contain a code and name of psammophyte habitat, where *Salix rosmarinifolia* is a dominant of vegetation cover, we propose to indicate those as follows: «F9.24a Psammophyte woodlands with stunted willow (*Salix rosmarinifolia*)». According to the Bern Convention, the following types of habitats of the Burkuty Reserve Area are under protection and are listed in the Resolution No. 4: E1.2; E1.9; G1.7.

Key words: Burkuty Reserve Area, habitats, classification, vegetation

Вступ

В останні десятиліття в контексті проблем збереження біорізноманіття, розбудови Пан'європейської екомережі, вимог щодо переходу на засади сталого розвитку ведеться розробка екосистемного підходу до збереження біорізноманіття та природного середовища загалом, і зокрема класифікацій типів екосистем, біотопів, оселищ як потенційних об'єктів охорони.

Тому, метою нашої роботи було складення класифікації біотопів природоохоронного науково-дослідного відділення «Буркути» (далі ПНДВ «Буркути»), що є територіальною складовою національного природного парку «Олешківські піски» (далі парку або НПП).

Територія ПНДВ «Буркути» знаходиться в межах Чалбаської (Виноградівської) арени і займає площу 1240,2 га (15,5 % території парку), включаючи зем-

лі Виноградівської та Малокопанівської сільських рад (Цюрупинського і Голопристанського районів відповідно, Херсонської обл.).

За геоботанічним районуванням ця територія входить до складу Нижньодніпровського округу піщаних степів, пісків та плавнів (Didukh, Shelyag-Sosonko, 2003). За фізико-географічним районуванням територія досліджень знаходиться в Голопристансько-Дніпрянському географічному районі Нижньодніпровської терасово-дельтової низовинної області, Причорноморсько-Приазовського краю (Marynych et al., 2003).

Об'єкти та методики досліджень

Для створення класифікації та характеристики біотопів ПНДВ «Буркути» ми взяли за основу інформаційну базу EUNIS (<http://eunis.eea.europa.eu/about>) з дотриманням її кодів. Вона створювалась для виконання Директиви Ради Європи 92/43/ЕЕС (EU Habitats Directive Annex I) та Резолюції

Бернської конвенції 1996 року (Bern Convention Resolution № 4) (Konventsia, 1996) і містить перелік типів біотопів Європи, які насамперед потребують охорони. Ця класифікація не зовсім адаптована до біотопів півдня України. Тому назви деяких біотопів ми взяли з роботи українських геоботаніків, які розробили класифікацію біотопів лісової та лісостепової зон України (Didukh et al., 2011) та біотопів міста Києва (Didukh, Aloskina, 2012). Ми розуміємо «біотоп», за Я.П. Дідухом (Didukh, 2012), як історично сформовану екосистему, що забезпечує збереження певної організації, структури, цілісності протягом тривалого часу і в процесі функціонування визначає кругообіг речовин, метаболізм, трансформацію енергії, ґрунтоутворення, існування біоти на популяційному рівні, що через репродукцію й еволюцію, певним чином впливає на довкілля, змінюючи дію зовнішніх факторів.

Для ідентифікації синтаксонів використано вітчизняні літературні джерела (Solomakha, 2008; Solomakha et al., 2015).

Результати досліджень та їх обговорення

У результаті досліджень нами складено класифікаційну схему біотопів ПНДВ «Буркути». На дослідженій території виявлено чотири типи біотопів вищого рангу.

С Біотопи континентальних водойм.

С1 Непроточні водойми.

С1.2 Постійні мезотрофні озера, ставки та басейни.

С1.22 Мезотрофні водойми з угрупованнями вільноплаваючих рослин.

С1.221 Водні біотопи з ряскою (рід *Lemna* L.).

С1.222 Водні біотопи з жабурником (*Hydrocharis morsus-ranae* L.).

С1.225 Водні біотопи з сальвінією плаваючою (*Salvinia natans* (L.) All.).

С3 Прибережно-водні біотопи.

С3.21 Прибережні біотопи з очеретом (*Phragmites australis* (Cav.) Trin.).

С3.23 Прибережні біотопи з рогозом (*Typha latifolia* L., *T. angustifolia* L.).

С3.5 Періодично затоплювані прибережні біотопи з піонерними та ефемерними рослинними угрупованнями.

С3.52 Прибережні біотопи з високорослими однорічниками (*Bidens tripartita* L.).

Е Трав'янисті біотопи з домінуванням гемікриптофітів, що формуються в умовах помірного або недостатнього зволоження (луки, степи, пустоші).

Е1 Сухі луки.

Е1.2 Багаторічні карбонатні степи і справжні степи.

Е1.2F2 Псамофітні степи (*Stipa borysthena* Klokov ex Prokudin).

Е1.2F22 Панонські ацидофільні типчакові псамофітні степи.

Е1.74 Трав'яні біотопи з кунічином наземним (*Calamagrostis epigeios* (L.) Roth).

Е1.9 Псамофітні кислі та нейтральні сухі луки, включаючи луки на дюнах.

Е1.93 Псамофітні луки з булавоносцем сіруватим (*Corynephorus canescens* (L.) Beauv.).

Е6.2 Субгалофітні луки на солонцюватих та солонцевих ґрунтах.

Е6.224 Зарості, утворені однорічними сукулентами на ґрунтах хлоридно-сульфатного засолення.

Ф Чагарникові біотопи.

Ф9 Прирічкові та болотні чагарники.

Ф9.2 Болотні рідколісся та чагарники з участю *Salix cinerea* L.

Ф9.21 Болотні рідколісся з *Salix cinerea*, *S. triandra* L.

Ф9.212 Болотні рідколісся з *Salix cinerea* Середньої Європи.

Ф9.24 Болотні рідколісся з низькорослими вербами (*Salix rosmarinifolia* L.).

Ф9.24а Псамофітні угруповання з низькорослими вербами (*Salix rosmarinifolia*).

Г Лісові біотопи.

Г1 Листяні ліси.

Г1.1 Прибережні та галерейні лісові масиви з домінуванням видів родів *Alnus* Hill, *Betula* L., *Populus* L. або *Salix* L.

Г1.1142 Понто-Сарматські степові вербові галерейні ліси.

Г1.11423 Східні Понто-Сарматські степові вербові галерейні ліси.

Г1.7 Теплолюбиві листяні ліси.

Г1.7А Степові ліси (*Quercus* L.).

Г1.7А1213 Панонські степові діброви на пісках (*Betula borysthena* Klokov).

Г1.С Штучні листяні лісові посадки.

Г1.С3 Посадки робінії (*Robinia pseudoacacia* L.).

Г1.Ф1 Посадки природних для певної місцевості видів хвойних (*Pinus sylvestris* L., *P. pallasiana* D. Don).

Біотопи континентальних водойм (С) у межах ПНДВ «Буркути» трапляються у вигляді знижень дефляційного походження, глибиною до 1–2 м, у місцях виходу ґрунтових вод, де утворюються непроточні невеликі за площами озера: Дідове, Довге, Бараняче, Потяга, Солоне (територія Чалбаської арени). Водну рослинність представляє клас *Lemnetea* R.Тх. 1955, який репрезентує угруповання не вкорінених, вільноплаваючих на поверхні або у товщі води, рослин. На території досліджень клас *Lemnetea* представлений двома порядками. Порядок *Lemnetalia* R.Тх. 1955 включає один союз – *Lemnion minoris* R.Тх. 1955, який характеризується угрупованнями замкнутих, переважно затінених водойм. Союз представлений однією асоціацією – *Lemnetum minoris* (Oberd. 1957) Th. Mull. et Gors 1960, діагностичним видом, якої є: *Lemna minor* L. з визначеним загальним проєктивним покриттям близько 60 %. Рослинне угруповання є маловидовим: *Potamogeton natans* L., *Utricularia vulgaris* L., *Hydrocharis morsus-ranae*, *Salvinia natans*. Порядок *Hydrocharitetalia* Rubel 1933 об'єднує угруповання вільноплаваючих видів переважно заболочених водойм. Він представлений одним союзом – *Hydrocharition* Rubel 1933, що включає до свого складу фітоценози прісноводних озер, і який представлений двома асоціаціями: 1. *Hydrocharitetum morsus-ranae* Van Langend. 1935, діагностичним видом якої є *Hydrocharis morsus-ranae*. Загальне проєктивне покриття угруповання становить 60 %, а самого діагноста – до 30 %. Також у фітоценозах відзначені *Salvinia natans* і *Lemna minor*. 2. *Lemno-Hydrocharitetum morsus-ranae* Oberd. 1957, діагностичні види якої є *Lemna minor*, *Hydrocharis morsus-ranae*. Загальне проєктивне покриття у фітоценозах становить 50–60 %, а діагностичних видів – до 30 %. До складу біотопів континентальних водойм входить гідрофільна рослинність, об'єднана класом *Phragmito-Magnocaricetea* Klika in Klika et Novak 1941, який характеризується водними і прибережними угрупованнями, що прикріплені до дна і піднімаються над водою. Фітоценози даного класу розміщуються на перезволожених болотних і достатньо зволжених лучних ділянках дослідженої території. Діагностичними видами даного класу є: *Alisma plantago-aquatica* L., *Phragmites australis* (Cav.) Trin ex Steud., *Iris pseudacorus* L., *Persicaria hydropiper* (L.) Delarbe, *Lycopus europaeus* L., *Schoenoplectus tabernaemontani* (C.C. Gmel.) Palla, *Scutellaria galericulata* L., *Typha*

angustifolia L., *Typha latifolia* L. Клас представлений двома порядками: 1. *Oenanthetalia aquatica* Hejny in Kopecky et Hejny 1965, який включає один союз *Oenanthion aquatica* Hejny 1948 ex Neuhausl. 1959, представлений однією асоціацією: *Butomo-Alismatetum plantaginis-aquatica* Slavnic 1948, діагностичним видом якої є *Alisma plantago-aquatica*. Їхнє загальне проєктивне покриття становить 60–80 %, *Alisma plantago-aquatica* – 30–40 %. 2. *Phragmitetalia* W. Koch 1926, який об'єднує угруповання прибережно-водних видів прісноводних, слабкозасолених, не проточних водойм. Він представлений одним союзом *Phragmition communis* W.Koch 1926, який об'єднує прибережно-водні та болотні угруповання переважно високих трав. В урочищі «Буркутські плавні» союз представлений двома асоціаціями: 1. *Phragmitetum communis* (Gams 1927) Schmale 1939, діагностичним видом якої є *Phragmites australis*, має значне поширення у прибережно-водних біотопах. Загальне проєктивне покриття становить 90–100 %, діагностичного виду – 80–100 %. Кількість видів в угрупованнях коливається від 4 до 9. Високу участь за частотою трапляння беруть *Althaea officinalis*, *Lythrum salicaria*. Фітоценози асоціації представлені на території досліджень фрагментарно. 2. *Typho angustifoliae-Phragmitetum australis* Тх. et Preising 1942, діагностичними видами є *Phragmites australis*, *Typha angustifolia*, загальне проєктивне покриття яких 70–100 %, а самих діагностів (*P. australis*) – 60–80 % й *T. angustifolia* – 40–60 %.

Справжніх боліт, які б відповідали кодам бази даних EUNIS, на дослідженій території немає. Болотна рослинність зростає на території «Буркут», як правило, у пониженнях, де ґрунтові води близькі до поверхні землі або ж виходять на її поверхню. Такі біотопи віднесені нами до біотопів С5 (Періодично затоплювані прибережні біотопи з піонерними та ефемерними рослинними угрупованнями) за базою даних EUNIS. Угруповання належать до класу *Isoëto-Nanojuncetea* Br.-Bl. et Westhoff, Dijk et Passchier 1946. Даний біотоп формується на тимчасово звільнених від води мілководних озерах з піщаним субстратом дна. Рослинність представлена низькорослими повітряно-водними угрупованнями. В основному це рослини-ефемери з коротким вегетаційним періодом, що швидко розвиваються на мокрому субстраті вивільнених з-під води озер і адаптовані як до короточасних пересихань, так і до повних zalивань. Клас представлений поряд-

ком *Nanocyperetalia* Kika 1935, союзом *Nanocyperion* Koch ex Libbert 1932 та асоціацією *Juncetum bufonii* Felfoldy 1942. У трав'яному покриві (проективне покриття 30–70 %) домінантом виступає *Juncus bufonius* L. Також у фітоценозах зростають: *Cyperus fuscus* L., *Myosurus minimus* L., *Carex bohémica* Schreb. Ці угруповання часто мають тимчасовий характер, залежно від рівня води можуть з'являтися не кожного року.

Основу трав'янистих біотопів (Е) ПНДВ «Буркут» утворює рослинність піщаного степу. Рослинність пісків і рельєф тісно взаємопов'язані між собою. Відсутність рослин сприяє розвитку потужних дефляційних процесів, а подальше їхнє заростання призводить до утворення нових високо-горбистих форм рельєфу, яким, з часом, властиво вирівнюватися і перетворюватися у середньо- та низько-горбисті форми з помірними схилами. Таку рослинність ще називають рослинністю заростаючих пісків, тобто рослинність псаммофітного степу, яка знаходиться на різних етапах екологічної сукцесії. Ці рослинні угруповання об'єднані класом *Festucetea vaginatae* Soó 1968 em Vicherek 1972, порядком *Festucetalia vaginatae* Soó 1957, союзом *Festucion beckeri* Vicherek 1972. На дослідженій території клас представлений наступними асоціаціями: *Salici rosmarinifoliae-Holoschoenetum vulgaris* Mitielu et al. 1973 (д.в.: *Salix rosmarinifolia*, *Scirpoides holoschoenus*, *Koeleria sabuletorum*, *Gypsophila paniculata*); *Carici colchicae-Holoschoenetum vulgaris* Sorbu et al. 1995 (д.в.: *Carex colchica* J. Gay, *Scirpoides holoschoenus* (L.) Soják); *Picridio hieracioidis-Scirpoidetum holoschoeni* O. Umanets et I. Solomakha 1999 (д.в.: *Scirpoides holoschoenus* (L.) Soják, *Plantago lanceolata* L., *Picris hieracioides* L.); *Secali-Stipetum borysthénicae* Korzh. 1986 ex Dubyna, Neuhasl. et Shel.-Sos. 1995 (д.в.: *Astragalus varius* S.G. Gmel., *Kochia laniflora* (S.G. Gmel.) Borbás, *Stipa borysthénica*, *Helichrysum corymbiforme* Opperm. ex Katina, *Secale sylvestre* Host., *Festuca valesiaca* Gaudin subsp. *valesiaca*); *Centaureo brevicipitis-Festucetum beckeri* Vicherek 1972 (д.в.: *Centaurea breviceps* Iljin, *Tragopogon borysthénicus* Artemcz., *Jurinea longifolia* DC., *Festuca beckeri* (Hack.) Trautv., *Goniolimon graminifolium* (Ait.) Boiss., *Helichrysum corymbiforme*). *Chamaecytisoborysthénici-Agropyretum dasyanthi* Karnatov's'ka 2006 (д.в.: *Chamaecytisus borysthénicus* (Grun) Klásková, *Agropyron dasyanthum* Ledeb., *Linaria odora* (M. Bieb.); *Euphorbio seguieranae-Achilleetum micranthae* Karnatov's'ka 2006 (*Koeleria sabuletorum* (Domin) Klokov, *Asperula graveolens* M. Bieb ex Schult

ex Schult, *Euphorbia seguieriana* Neck., *Eragrostis minor* Host, *Achillea micrantha* Willd.).

Біотопи псамофітних лук поширені переважно у зниженнях серед піщаних масивів, де рівень ґрунтових вод досить високий. Угруповання лучної рослинності віднесені до класу *Molinio-Arrhenatheretea* R. Tx. 1937. Серед його діагностичних видів відзначені: *Plantago lanceolata* L., *Daucus carota* L., *Dactylis glomerata* L., *Agrostis gigantea* Roth. На дослідженій території клас представлений порядком *Poo-Agrostietalia vinealis* Shelyag, V. Solomakha et Sipaylova 1985, союзом *Potentillo argenteae-Poion angustifoliae* V. Sl. 1996, асоціацією *Poetum angustifoliae* V. Sl. 1996. Лучна рослинність займає значні площі. Серед псамофітного степу вона виділяється зелено-густим килимом. У більшості фітоценозів відмічено високе проективне покриття (80–100 %), діагностичних видів – 20–30 %, інших видів, які формують угруповання (*Inula britannica* L., *Elytrigia repens* (L.) Nevski., *Trifolium repens* L., *Mentha aquatica* L., *Scirpoides holoschoenus*, *Cynodon dactylon* (L.) Pers., *Plantago major* L.), 20 %. До цих угруповань проникає *Conyza canadensis* (L.) Cronq. – північноамериканський адвентивний вид. Рослинність лук зазнає антропогенного впливу (випас худоби, заготівля сіна).

Площа субгалофітних лук на солонцюватих та солонцевих ґрунтах на території «Буркут» відносно невелика. Ці луки трапляються фрагментарно. Вони зосереджені в основному на території Виноградівської арени, де переважають засолені субстрати. Галофітна рослинність досліджених біотопів віднесена до двох класів: *Thero-Salicornietea* R. Tx. ex Gehu-Frank 1984 та *Asteretea tripolium* Westhoff et Beeftink 1962 in Beeftink 1962. Вона розвивається у зниженнях, часто оточує солоні озера і розміщується далі від них. Такі озера, влітку часто пересихають і вкриваються шаром солей (хлориди, сульфати). Береги цих озер заростають угрупованнями класу *Thero-Salicornietea*. Домінантними видами є: *Salicornia prostrata* Pall., *Suaeda salsa* (L.) Pall. На даній території зростають галофіти, зокрема: *Limonium gmelinii* (Willd.) Kuntze, *Spergularia salina* J. Presl & C. Presl, *Puccinellia gigantea* Grossh., *Carex distans* L. Різотрав'я представлено *Althaea officinalis* L., *Plantago salsa* Pall., *P. major* L., *Potentilla reptans* L., *Daucus carota* L. та ін.

Чагарникові біотопи (Ф). Панівним кушем, що достатньо поширений на території «Буркут», є *Salix rosmarinifolia*. Загальна висота даного виду до

1 м, в окремих місцях (околиці екологічної стежки «Березовий гай») вона досягає 1,5–2 м. За фітоценотичною приуроченістю цей вид є домінантом угруповань асоціації *Salici rosmarinifoliae-Betuletum borysthencae* Karnatovs'ka 2008 класу *Dactilo glomerati-Populetea tremulae* I. Solomakha, Vorobyov et Moysienko 2015 (Solomakha, 2015) порядку *Asparago tenuifolia-Querceta roboris* O. Umanets et I. Solomakha 1999. На Нижньодніпровських аренах угруповання порядку включають один ендемічний союз *Asparago tenuifolia-Quercion roboris* O. Umanets et I. Solomakha 1999. Домінантними видами є *Betula borysthencica* та *Salix rosmarinifolia*. В угрупованнях серед різно-трав'я переважають *Scirpoides holoschoenus*, *Secale sylvestre* L., *Galium verum* L., *Hieracium umbellatum* L., *Rumex acetosella* L.

Найбільш ксерофільна асоціація класу. В її угрупованнях достатньо представлені діагностичні види порядку й союзу: *Calamagrostis epigeios* і *Poa angustifolia* L. Часто трапляються представники класу *Festucetea vaginatae*: *Euphorbia seguieriana*, *Secale sylvestre*, *Scabiosa ucrainica* L., *Chondrilla juncea* L., *Achillea micrantha* Willd., *Helichrysum corymbiforme* та ін. Фітоценози асоціації приурочені до дефляційних знижень.

У базі даних EUNIS не існує коду і назви псамофітного біотопу, в рослинному покриві якого домінантом є *Salix rosmarinifolia*. Тому ми пропонуємо йому надати код і назву: F9.24 а Псамофітні угруповання з низькорослими вербами (*Salix rosmarinifolia*).

Лісові біотопи (G) на території «Буркут» представлені рослинністю березових, осикових і вільхових гайків, з домішками посадок хвойних — *Pinus pallasiana*, *Pinus sylvestris* та широколистяних — *Robinia pseudoacacia* представників. У межах Парку деревостан березових гайків утворює субендемічний, червонокнижний вид *Betula borysthencica*. Березові гайки на території «Буркут» зростають в улоговинах серед піщаних масивів, нерідко розміщуються й на їх схилах, а також у пониженнях серед псамофітного степу, часто в поєднанні з представниками пратантів, палюдантів й аквантів. Березові гайки за розміром не великі, частіше мають витягнуту, рідше округлу форми і відповідають формам депресій. Угруповання *Betula borysthencica* на території парку належить до класу *Dactilo glomerati-Populetea tremulae* I. Solomakha, Vorobyov et Moysienko 2015 (Solomakha, 2015) порядку *Asparago tenuifolia-Querceta roboris* O. Umanets et I. Solomakha

1999, союзу *Asparago tenuifolia-Quercion roboris* O. Umanets et I. Solomakha 1999, асоціації *Salici rosmarinifoliae-Betuletum borysthencae* Karnatovs'ka 2008. Діагностичними видами порядку та союзу є: *Betula borysthencica*, *Quercus robur*, *Calamagrostis epigeios*, *Poa angustifolia* й ін. *Salix rosmarinifolia*. У більш зволжених умовах часто трапляються осикові (тополеві) гайки, чисельність яких значно менша у порівнянні з кількістю березових. Осикові гайки, які формує вид *Populus tremula* L., досить рідко трапляються у чистому вигляді, частіше за все у поєднанні з *B. borysthencica*. В його підліску також відмічені: *Frangula alnus* Mill., *Salix cinerea*, *S. triandra* L. Серед трав'яної рослинності тут трапляються представники родини *Cyperaceae* та *Phragmites australis*. Осикові гайки — частіше на Чалбаській арені.

Типові вербово-тополеві ліси класу *Populetea albae* Br.-Bl.1962, розвиваються навколо озер та боліт в урочищі «Буркутські плавні», там само представлені заплавні ясеневі ліси. Представлені порядком *Populetea albae* Br.-Bl.1931, союзом *Salicion albae* Kika 1955, асоціацією *Salicetum albae* Kika 1955, у деревостані цих лісів домінують *Salix alba* L., *Populus nigra* L., та *Fraxinus excelsior* L., рідше трапляються *Betula borysthencica*, *Populus tremula*, *Alnus glutinosa*. Підлісок представлений досить вологолюбивими кущами: *Frangula alnus*, *Rubus caesius* L., *Salix cinerea*. Трав'янистий покрив утворений пратантами та палюдантами: *Carex acutiformis* Ehrh., *C. riparia* Curt., *Iris pseudacorus* L., *Lysimachia vulgaris* L., *Lycopus europaeus* L., *Lythrum salicaria* L., *Calystegia sepium* (L.) R. Br., *Thelypteris palustris*. Навесні тут трапляються *Ranunculus polyanthemus* L., *Ficaria vernalis* Rchb., *Glechoma hederacea* L.

Відповідно до Бернської конвенції під охороною знаходяться наступні типи біотопів ПНДВ «Буркути», які перелічені в її Резолюції №4: E1.2; E1.9; G1.7.

Висновки

У роботі вперше була розроблена класифікація типів біотопів для однієї із ділянок НПП «Олешківські піски» — ПНДВ «Буркути». В основу класифікації було покладено базу даних EUNIS, та витримані правила класифікації рослинності. Ця класифікація біотопів охоплює все різноманіття рослинності дослідженої території: вищої водної, прибережно-водної, псамофітних степів, лучної, чагарникової та лісової. Природоохоронна діяль-

ність, яка здійснюється на території НПП, забезпечує збереженість як типових, так і рідкісних біотопів парку. Результати досліджень стануть початком для проведення моніторингу й менеджменту цінних біотопів і для розробки класифікації біотопів степової зони загалом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Didukh Ya.P. In: *Biотopy (oselyscha) Ukrayiny: naukovi zasady yih doslidgeniya ta praktychni rezultaty inventaryzatsiyi: materialy robochogo seminaru*, Kyiv; Lviv, 2012, pp. 14–28. [Дідух Я.П. Проблеми співвідношення між деякими ключовими поняттями в екосистемології // *Біотопи (оселища) України: наукові засади їх дослідження та практичні результати інвентаризації: мат. роб. сем. (Київ, 21–22 березня 2012 р.)*. – Київ; Львів, 2012. – С. 14–28].
- Didukh Ya.P. Aleshkina U.M. *Biотopy mista Kyiva*, Kyiv: NaUKMA Agrar Media Grup, 2012, 163 pp. [Дідух Я.П., Альошкіна У.М. *Біотопи міста Києва*. – К.: НАУКМА, Аграр Медіа Груп, 2012. – 163 с.].
- Didukh Ya.P., Shelyag-Sosonko Ju.R. *Ukr. Bot. J.*, 2003, **60**(1): 6–17. [Дідух Я.П., Шеляг-Сосонко Ю.Р. Геоботанічне районування України та суміжних територій // *Укр. ботан. журн.* – 2003. – **60**(1). – С. 6–17].
- Didukh Ya.P., Fitsailo T.V., Korotchenko I.A., Iakushenko D.M., Pashkevych N.A. *Biотopi lisovoyi ta lisostepovoyi zon Ukrayiny*, Kyiv: TOV Makros, 2011, 288 pp. [Дідух Я.П., Фіцайло Т.В., Коротченко І.А., Якушенко Д.М., Пашкевич Н.А. *Біотопи лісової та лісостепової зон України*. – К.: ТОВ «Макрос», 2011. – 288 с.].
- Konventsia, 1996. available at: <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/104.htm>
- Marynych O.M., Parhomenko G.O., Petrenko O.M., Shishhenko P.G. *Ukr. Geogr. J.*, 2003, **1**: 16–23. [Маринич О.М., Пархоменко Г.О., Петренко О.М., Шищенко П.Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України // *Укр. геогр. журн.* – 2003. – **1**. – С. 16–23].
- Solomakha V.A. *Syntaksonomija roslynnosti Ukrainy*, Kyiv: Fitosociocentr, 2008, 295 pp. [Соломаха В.А. Синтаксономія рослинності України. – К.: Фітосоціоцентр, 2008. – 295 с.].
- Solomakha I.V., Vorobyov Ye.O., Moysieyenko I.I. *Roslynyi pokryv lisiv ta chagarnykviv Pivnichnogo Prychornomor'ya*, Kyiv: Fitosociocentr, 2015, 387 pp. [Соломаха І.В., Воробйов Є.О., Мойсієнко І.І. *Рослинний покрив лісів та чагарників Північного Причорномор'я*. – К.: Фітосоціоцентр, 2015. – 387 с.].

Рекомендує до друку
Д.В. Дубина

Надійшла 14.03.2016

Мельник Р.П.¹, Садова О.Ф.², Мойсієнко І.І.¹ **Біотопи природоохоронного науково-дослідного відділення «Буркути» Національного природного парку «Олешківські піски»**. – Укр. ботан. журн. – 2016. – **73**(4): 361–366.

¹Херсонський державний університет, кафедра ботаніки,
вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73000, Україна

²НПП «Олешківські піски»,
вул. Університетська, 136А, м. Херсон, 73036, Україна

На основі власних досліджень та проведеного аналізу літературних даних інших дослідників подається класифікація біотопів території ПНДВ «Буркути» НПП «Олешківські піски». Територія знаходиться в межах Чалбаської арени Нижньодніпровських пісків і займає площу 1240, 2га (15,5 % території парку). Природні і напівприродні ділянки «Буркут» вкриті рослинним покривом, який представлений водними, прибережно-водними, лучними, степовими, чагарниковими та лісовими угрупованнями. У статті наведено класифікацію біотопів дослідженої території відповідно до класифікаційної схеми EUNIS. Назви біотопів адаптовані до української мови. Для кожного біотопу подано характеристику рослинності цієї території. З огляду на те, що в базі даних EUNIS відсутні код і назва псаммофітного біотопу, в рослинному покриві якого домінує *Salix rosmarinifolia*, ми пропонуємо присвоїти йому код і назву: «F9.24a Псаммофітні рідколісся з низькорослими вербами (*Salix rosmarinifolia*)». Відповідно до Бернської конвенції під охороною знаходяться наступні типи біотопів ПНДВ «Буркути», перелік яких наведено в її Резолюції №4: E1.2; E1.9; G1.7.

Ключові слова: Буркути, біотопи, класифікація, рослинність

Мельник Р.П.¹, Садова Е.Ф.², Мойсієнко І.І.¹ **Біотопи природоохоронного науково-дослідного відділення «Буркути» Національного природного парку «Олешковские пески»**. – Укр. ботан. журн. – 2016. – **73**(4): 361–366.

¹Херсонський державний університет, кафедра ботаніки
ул. Университетская, 27, г. Херсон, 73000, Украина

²НПП «Олешковские пески»
ул. Университетская, 136А, г. Херсон, 73036, Украина

На основе собственных исследований и проведенного анализа литературных данных других исследователей приводится классификация биотопов территории ПНДВ «Буркуты» НПП «Олешковские пески». Территория ПНДВ «Буркуты» находится в пределах Чалбаськой арены Нижнеднепровских песков и занимает площадь 1240, 2 га (15,5 % территории парка). Природные и полуприродные участки «Буркут» покрыты растительным покровом, который представлен водными, прибережно-водными, луговыми, степными, кустарниковыми и лесными сообществами. В статье приведена классификация биотопов исследованной территории в соответствии с классификационной схемой EUNIS. Названия биотопов адаптированы к украинскому языку. Для каждого биотопа дана характеристика растительности этой территории. Учитывая то, что в базе данных EUNIS отсутствуют код и название псаммофитного биотопа, в растительном покрове которого доминантом есть *Salix rosmarinifolia*, мы предлагаем присвоить ему код и название: «F9.24a Псаммофитные редколесья с низкорослыми ивами (*Salix rosmarinifolia*)». Согласно Бернской конвенции под охраной находятся следующие типы биотопов ПНДВ «Буркуты», перечисленные в ее резолюции №4: E1.2; E1.9; G1.7.

Ключевые слова: Буркуты, биотопы, классификация, растительность